

အဆင့်

၅

ဖန်တေရန် ကျင့်စဉ်ဝိသနု၊
ကမ္ဘာဂံခိန်ထံးတင်သျှင်ထိန်ဘိထိန်၊
ကမ္ဘာတင်မေစာဒီးပုကညိဂံဘါ

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

The Asia Foundation

လံာ်သိာ်ညိာ်အံးဘာ်တၢ်ရဲာ်ကျဲးကွဲးထူးထီာ်အီၤလၢ

အ့ၣ်ရီဖိာ်ဒုၣ်ရဲာ်ဒီးပှၤသ့ပှၤဘာ် Paul A. R. Hobson ယုာ်ဒီး
ပှၤအမံးအိာ်ဖျါလၢလံာ်တဖာ်

Matthew Arnold
Nicola Williams
Lea Lybecker
Kyaw Myo Oo

လံာ်သိာ်ညိာ်အံးဘာ်တၢ်ဆိာ်ထွဲမၤစၢၤအီၤလၢကီၢ်အမဲရကၤ
ထံဖိကီၢ်ဖိကၢၤခိဖျိကီၢ်အမဲရကၤထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ဂုၤထီာ်ပသိထီာ်
ကရၢန့ၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤပာ်ယုာ်လၢလံာ်သိာ်ညိာ်အပူၤတဖာ်
မ့ၢ်ဝဲအ့ၣ်ရီဖိာ်ဒုၣ်ရဲာ်အတၢ်ပာ်သးဒီးတမ့ၢ်လၢခါာ်စးဝဲကီၢ်အမဲ
ရကၤထံဂုၤကီၢ်ဂၤတၢ်ဂုၤထီာ်ပသိထီာ်ကရၢ(မ့တမ့ၢ်)အမဲရကၤ
ကီၢ်စၢၤဖိာ်ပဒိာ်အတၢ်ထံာ်တၢ်ပာ်သးဘာ်.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ဝီရိယသုတ်တဖန်လှ လံာ်တၢ်မၤလိအံၤအပူၤ

တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလီၤတၢ်နီၤလီၤတၢ်လၢာ်ဘျုးလၢာ်စ့တဖန်

ဖဲၣ်ဒုးဒီးကီၢ်စဲၣ်အပဒိၣ်တဖန်အဘၢၣ်စၢၤတၢ်သ့ၣ်စ့ၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤတဖန်အဖီခိၣ်တၢ်နီၤလီၤက့ၤတၢ်ဘၢာ်ဘျုးလၢာ်စ့

ခွဲးယၢ်တုၤသိးထဲသိးဒီးတၢ်မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်ဖိတၢ်တဖန်

တၢ်ပာ်လီၤတၢ်ပညိၣ်ခံမံၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤမၤစၢၤကမၤတၢ်ဖိးတၢ်မၤတဖန်ဒိးသိးသိး(ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ)ဒီးတၢ်သုးထီထီၣ်တၢ်အိၣ်ကုးအိၣ်ပျဲၤမုၢ်ကျိၣ်ဝဲၤကွၢ်(မုၢ်ကျိၣ်ဝဲၤကွၢ်ကရၢ)

ကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဘၢၣ်ထွဲပဒိၣ်အဖွဲၤပူၤတဖန်အဘၢၣ်စၢၤ

ကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝီတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလီၤကျဲၤလီၤတဖန်လၢပဒိၣ်တဖန်ဒီးတဖုအဘၢၣ်စၢၤ,တၢ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်,ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤတဖန်,ဒီးတၢ်ဆုၢ်ခိၣ်ကျိၣ်စ့တဖန်

တၢ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်

ကီၢ်စၢၤဖိၣ်ခိၣ်သ့ၣ်ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်တဖန်တနီၤတၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤဆူကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖန်အိၣ်

ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ

ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလီၤတဖန်-တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့,တၢ်ကူၣ်ဘၢၣ်ကူၣ်သ့,ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်တိစၢၤမၤစၢၤ,ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်အူၣ်ကီၢ်-ထံဖိကီၢ်ဖိကမၤဂံၢ်ခဲလၢာ်ဒီးသန့ထီၣ်သ့ဝဲတဖန်

လံာ်တၢ်မၤလိကျၢ်ဘၢဝဲ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်

- ၁ ဖဲၣ်ဒဲၣ်ကျိၣ်စ့ၣ်ဝီသန့န့ၣ်မၤစၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်
မ့ၢ်ကျိၣ်ဝဲၤကွၢ်ကရၢဒီးအါန့ၢ်အန့ၣ်
မၤစၢပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢသ့ၣ်လဲၣ်
- ၂ လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢအဂီၢ်ကီၢ်ဖဲၣ်, ကီၢ်ခိၣ်
ဒီးလီၢ်ကဝီၤပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
ဂဲၤလိာ်ဟူးဂဲၤလဲၤမုၢ်ဒါအသန့ၣ်သ့မန့ၤတဖၣ်လဲၣ်.
- ၃ ဘၣ်ထွဲၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်လိာ်ဘၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်
ကျိၣ်စ့ၣ်ဝီတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤတဖၣ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်
ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ်
ထီၣ်ဘျီထီၣ်တဖၣ်, တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, တၢ်ကူၣ်ဘၣ်
ကူၣ်သ့ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်တိစၢမၤစၢသ့ၣ်တဖၣ်သ့ၣ်လဲၣ်

တၢ်ကတိၤလၢပုၤသ့ပုၤဘၣ်ရိၣ်န့ၣ်ဝဲးထံး

... ဒ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢသဲးခိၣ်သ့ၣ်အသိး, ဖဲၣ်ဒ်ရၢၣ်တၢ်ဘျၢသဲးဘၣ်ထွဲ
ကိၢ်ခိၣ်ဒီးကိၢ်စဲၣ်တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်န့ၣ်ဒ်အကြၢးဝဲဘၣ်ဝဲတနီၤ
ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲဆူကိၢ်စၢဖျိၣ်အရၢဖိကိၢ်စဲၣ်ဒီးကိၢ်ခိၣ်တဖၣ်အအိၣ်
---ကိၢ်စဲၣ်ပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢသဲးခိၣ်သ့ၣ်
ကွဲးပၤလီၤန့ၢ်ဝဲကျိၣ်စ့တၢ်သူတၢ်စွဲမူဒါတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်
လဲၢ်န့ၢ်ဒိၣ်န့ၣ်ဒ်ဒီးကိၢ်စဲၣ်နီၢ်ကစၢ်ကဘၣ်ဟံမူဒါထဲတခါဧၤလၢ
တၢ်နီၤလီၤန့ၢ်အိၣ်ဘျီၣ်ဒိၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

Watts, R. 2008. *Comparing Federal Systems (third edition)*.
Institute of Intergovernmental Relations, School of Policy
Studies, Queen's University. McGill-Queens University Press.

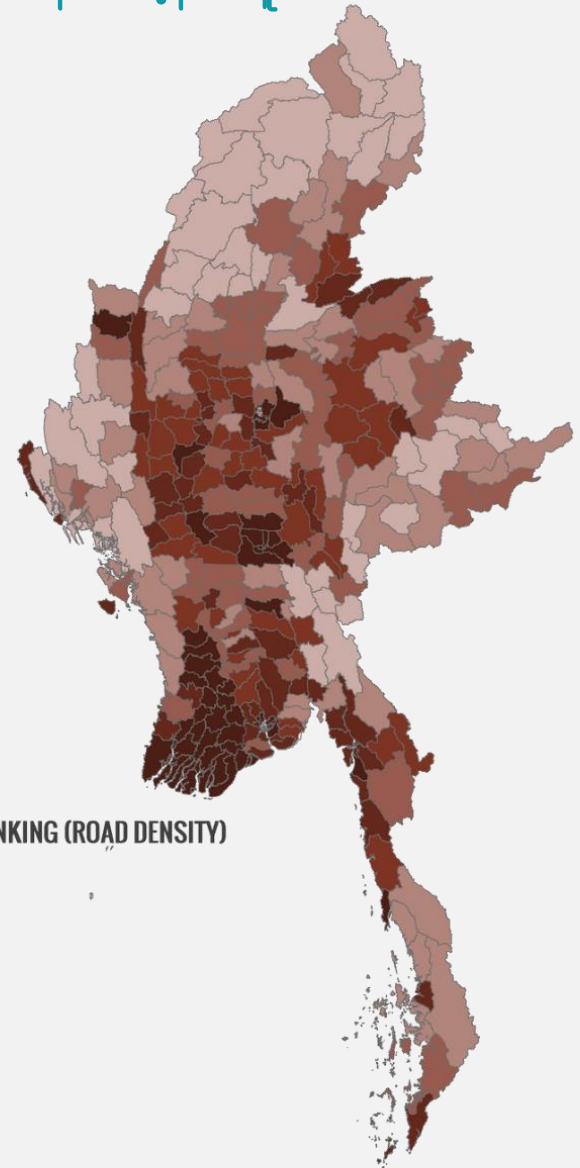
ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမ္းၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဒီးကမ္းၤတၢ်မၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်

- ကိၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမ္းၤတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီထီၣ်ဒီးကမ္းၤတၢ်မၤစၢၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အါတက့ၢ်ကျိၣ်စ့တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤခါၣ်သးပဒိၣ်ဖီၣ်ကျါယၢ်ဝဲအိၣ်ဒံးအါမးန့ၣ်လီၤ.
- လၢထံကိၢ်အါဘ့ၣ်အပူၤန့ၣ်စ့ဘျၢလီၤကိၢ်လိၣ်အတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မၤမူဒါသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်နီၤလီၤအါဆူပဒိၣ်ကိးပတီၢ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ကျဲဒီးတိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢဖဲၣ်ဒဲးရဲၣ်သန့ပူၤန့ၣ်ဒ်သိကကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢၤတၢ်မၤဂၢ်ကျၢထီၣ်မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ကရၢတၢ်မၤဒီးအဂၤတကပဖဲလၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဆါဟံၣ်ဒီးတၢ်မၤလိကွၢ်တဖၣ်န့ၣ်ကကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢတၢ်ဆိၣ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တကးဒ်ဘၣ်,တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤကညီကံၢ်စီကံၢ်ဘါ,လီၤဆိဒ်တၢ်တၢ်မၤဂ့ၢ်ထီၣ်ခံခါလၢလၢကိၢ်စၢဖျိၣ်ဒီးကိၢ်စဲၣ်/ကိၢ်ခိၣ်အပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ကိတိၣ်ဝဲၤကျိၤတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲအကံၢ်အစီဒ်သိးကကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢတၢ်ဆိၣ်တခုထီၣ်မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ကရၢဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကမ္ဘာ့ကံ့ခိၣ်ထံးသုၣ်ထီၣ်ဘိၣ်ထီၣ်တဖၣ်

ကျဲတၢ်လီၤဆီလၢ
ကီၢ်ဆၣ်တဘျုးအပူၤ

- တၢ်သုၣ်ထီၣ်ဘိၣ်ထီၣ်ကျဲမုၢ်ကျဲဘိသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ပဒိၣ်အူလဲၤ ဆိၣ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ် အထီကတၢ်တဖၣ်အကျါတခါန့ၣ်လီၤ.ပဒိၣ်အကရၢတဘျုးဖု ပၤယုၣ်ဝဲလၢတၢ်သုၣ်ထီၣ်ဘိၣ်ထီၣ်ကျဲမုၢ်ကျဲဘိသုၣ်တဖၣ် စးထီၣ်လၢကျဲမုၢ်ဒိၣ်တုၤလီၤလၢဟီၣ်ကဝီၤဒုသဝီကျဲမုၢ်တဖၣ် ဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.
- ကျိၣ်စ့တဖၣ်လၢတၢ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤဆူတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်လၢ ကမ္ဘာ့ကံ့ခိၣ်ထံးတၢ်သုၣ်ထီၣ်ဘိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်ထီၣ်န့ၣ်တဘျုးလိၣ် ဖိဒုလိၣ်သးဒီးကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်အတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ဘၣ်.
- တၢ်သုၣ်ထီၣ်ကျဲမုၢ်ကျဲဘိတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအကြးဝဲဘၣ်ဝဲ တခါလၢတၢ်နီၤလီၤတၢ်လၢဘျုးလၢစ့တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲ တဖၣ်လၢကီၢ်စၢဖျိၣ်,ကီၢ်စဲၣ်/ကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်ဒီးဟီၣ်ကဝီၤပဒိၣ်တဖၣ် အသိးအကျါန့ၣ်လီၤ.

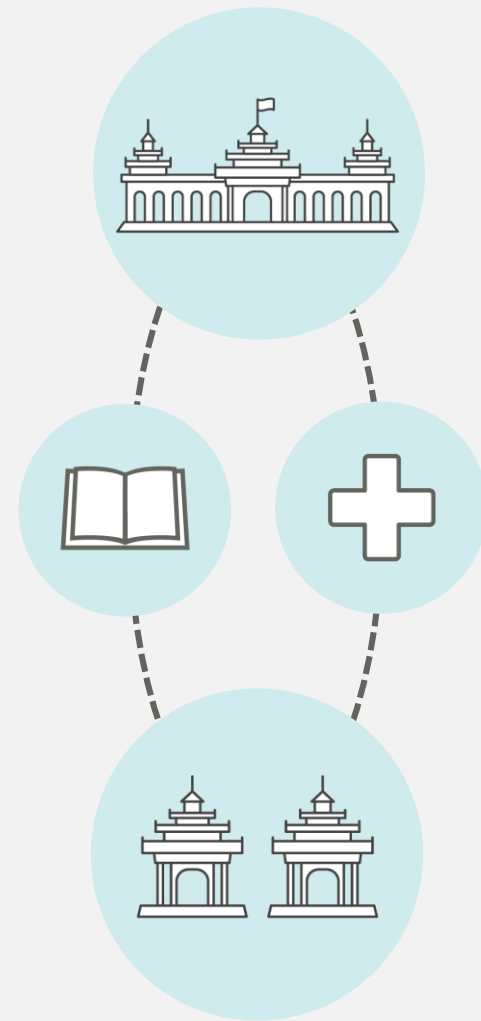
တၢ်သုၣ်ထီၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ

ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်အပဒိၣ်တဖၣ်အမူအဒါသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်တဘၣ်မ့ၢ်ထဲတၢ်သုၣ်ထီၣ်တၢ်ဒီးတ့ၢ်မ့ၢ်ကျဲၣ်သုၣ်တဖၣ်ဧၤဘၣ်, ကြၢးမၤအါထီၣ်စ့ၢ်ကိးကျိၣ်စ့မူဒါတၢ်ဖံးတၢ်မၤသုၣ်တဖၣ်လၢတၢ်သုၣ်ထီၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီကရၢဒီးသုးထီထီၣ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်သုၣ်ထီၣ်တၢ်ဆါဟံၣ်, တၢ်မၤလိက့ၢ်ဒီးပှၤဂ့ၢ်ဝီဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သုၣ်ထီၣ်ဘိထီၣ်အဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်(တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဝဲလီၤဒီးတၢ်ဟးကသုၣ်ကသီတၢ်လီၤတဖၣ်, ဖိကရၢဒီးကမ့ၢ်တၢ်အိၣ်ဘျးအိၣ်သါတၢ်လီၤသုၣ်တဖၣ်)
- တၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဖံးတၢ်မၤတုၤလီၤတီၤလီၤဒီးကွၢ်ထွဲကဟုကယၢ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သုၣ်ထီၣ်ဘိထီၣ်တဖၣ်.

တကးဒ်ဘၣ်, ကီၢ်စၢဖျိၣ်, ကီၢ်စဲၣ်/ ကီၢ်ခိၣ်ဒီးလီၤကဝီပဒိၣ်သုၣ်တဖၣ်အဘၣ်စၢ

ကြၢးတၢ်ပိၣ်တဲသကိးဝဲဘၣ်ထွဲတၢ်မၤဒိၣ်ထီၣ်ထီထီၣ်ထံကီၢ်အတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတီၤပတီၢ်သုၣ်တဖၣ်ဒီးကမ့ၢ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၣ်သုၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကသုးထီထီၣ်အပတီၢ်လၢပှၤအါဂၤဘၣ်ထွဲ, စူးကါသုၣ်ဝဲလဲၣ်လဲၣ်ကွၢ်ကွၢ်ဒီးသုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

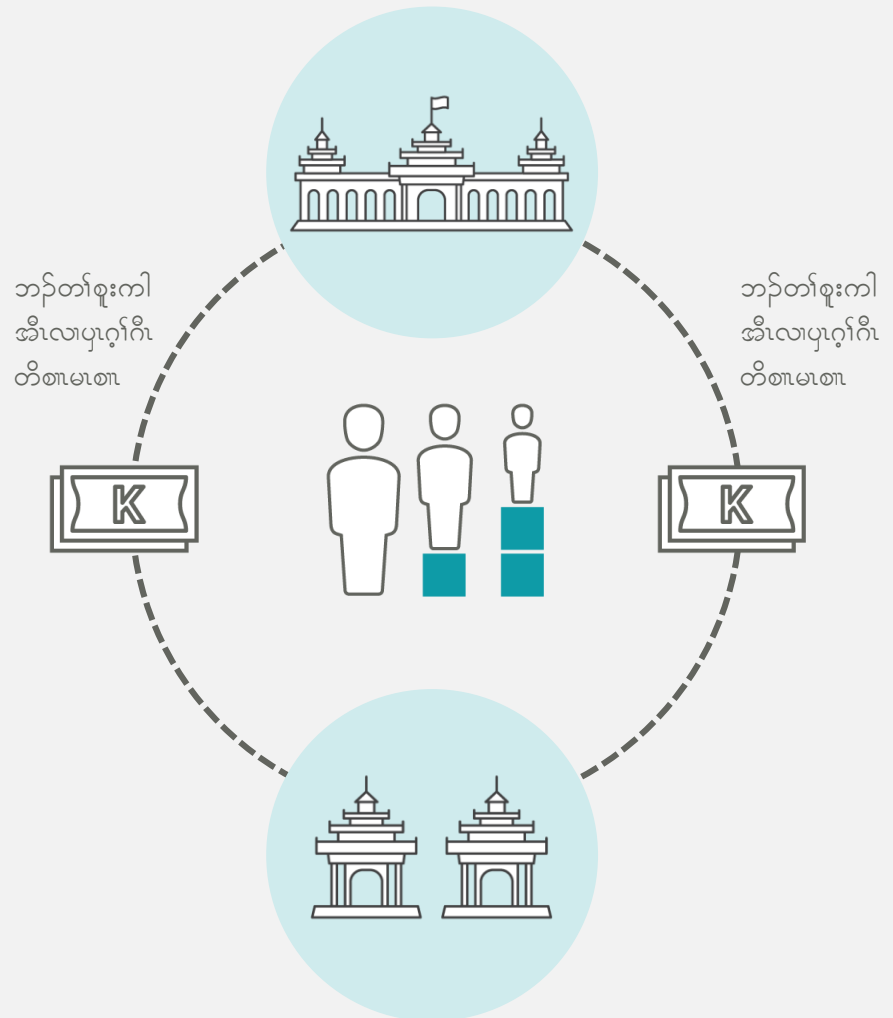

တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ

တၢ်သးထီၣ်ထီၣ်ကီၢ်စံၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်အပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အမူၤဒါလၢ ဘၣ်ထွဲတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤကမၤၤသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်, တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤတဖၣ်န့ၣ် ဒ်သိးကယုၤပီၤလိာ်သးဒီးမူၤဒါ တၢ်မၤလၢကဘၣ်ဟံအါထီၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တၢ်ဆုၢ်ခိၣ်ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ် တဖၣ်ကလိၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

ကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဘၣ်ထွဲပဒိၣ်အဖွဲပုၤတဖၣ်အဘၣ်စၢၤကြးဒိဘၣ် ကဒါက့ၤခွဲးယၢ်တုၤသိးထဲသိးဒီးတၢ်မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်ဖိတၢ် ဝဲတဖၣ်လၢဖဲၣ်ဒ်ရၢၣ်ဒိတၢ်က့ၢ်ဂီၤတခါအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤစ့ၢ်ကီးမ့ၢ်တၢ်လၢအကြးဝဲဘၣ်ဝဲတခါလၢတၢ်နီၤလီၤ တၢ်လၢၣ်ဘျၢၣ်လၢၣ်စ့တၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်လၢကီၢ်စၢၤဖျိၣ်, ကီၢ်စံၣ်/ ကီၢ်ခိၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပဒိၣ်တဖၣ်အသိးအကျါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ - တၢ်သုၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ

၂၀၀၈ကံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢသဲစးခိၣ်သ့ၣ်

အဆၢဖိၣ်၇၆၇.ထံဖိကီၢ်ဖိကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်လၢကဘၣ်ဘၣ်ဒီးန့ၢ်ဝဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ အတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲဒ်ကီၢ်စၢဖျိၣ်ပၤလီၤဝဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ သနူအသိးန့ၣ်လီၤ.

ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤ ကီၢ်ပယီၤကီၢ်စၢဖျိၣ်န့ၣ် နီၤလီၤဝဲ စုတီၢ်ကျဲၤခဲလၢ်ပၤဖျိၣ်အဖိခိၣ် တၢ်အိၣ်ဆူၣ် အိၣ်ချအဂီၢ်အိၣ်ဒ်ထဲ (၅.၂၃) မျးကယၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ထီၣ်သတြီၤဒီးလၢအပူၤကွံၢ်န့ၣ် တၢ်အိၣ် သးဂ့ၢ်ထီၣ်ဝဲ ဘၣ်ဆၣ် မ့ၢ်ထီၣ်သတြီၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ဒီးဟီၣ်ကဝီၢ်ထံကီၢ်တဖၣ်အပတီၢ်န့ၣ်စ့ၤဒဲးခိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤကလုာ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ အတၢ်တီၢ်ကျဲၤ(၂၀၁၇- ၂၀၂၁)

ကဘၣ်သ့ပၤပနီၣ်ဝဲပုၤမၤတၢ်လၢဆူၣ်ချ ကံၢ်ဂီၤတဒ်သိးဘၣ်တဖၣ်,ခိဖျိတၢ်ဘျးစဲဖံးမၤသကိး တၢ်ဒီးကလုာ်ဖျိၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ ကရၢတဖၣ်(Ethnic Health Organizations),ကရၢသဘျၢသ့ၣ်တဖၣ်(NGOs),နီၢ်တဂၤတၢ်ဘၣ်ဘျးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ မၤစၢကရၢသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ - တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ

ညီန့ၣ်ဖဲၣ်ဒရၢၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်ဘၣ်ထွဲ
တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကီၢ်စဲၣ်တဖၣ်အမူအဒါန့ၣ်လီၤ.
အဖိ, ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ ဝဲၤကျိၤဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတၢ်နီၤ
လီၤတၢ်လၢၣ်ဘျၣ်လၢၣ်စ့တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်နီၤလီၤတၢ်လၢၣ်ဘျၣ်လၢၣ်စ့တၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်

- တၢ်နီၤလီၤတၢ်လၢၣ်ဘျၣ်လၢၣ်စ့အလီၢ်လၢဆံးအါန့ၣ်အါထီၣ်ဝဲသ့,
သန့ထီၣ်အသးလၢကမၤတၢ်သ့တၢ်စ့ကျိၣ်စ့တၢ်လၢၣ်အဖိခိၣ်
- ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤတုၤသိးထဲသိးတဖၣ်(Matching Grants)န့ၣ်တၢ်သိးဒီး
တၢ်ဆိၣ်ထွဲပုၤနီၢ်တဂၤကျိၣ်စ့တုၤသိးထဲသိးန့ၣ်ဘၣ်.မ့မ့ၢ်တခီ
ဒူးကဲထီၣ်တၢ်မၤအကျိၤအကျဲတခါလၢကခီဆၢမၤစၢၤဝဲ
ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်လၢအတၢ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်သိးလိၣ်သးဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့-တၢ်သ့ၣ်ထီၣ် ပှၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ

ဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤ, ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်ပတီၢ်ဝဲၤကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ပၢ်ပနီၣ်န့ၢ်အိၤကျိၣ်စ့ၣ်ဝီ
တၢ်မၤမူၤဒါသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်စ့ၤဝဲဒီး, ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤစ့ၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်, သနူဖီလ်စံၣ်, ဒီးတၢ်သ့တၢ်စ့တဖၣ်
လၢဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့န့ၣ်လီၤခၢၣ်သးဖိၣ်ဃၢ်ဒီးဒၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ.

အါတက့ၢ်ဖဲၣ်ဒရၢၣ်ထံကီၢ်တဖၣ်အပူၤ, ကီၢ်စဲၣ်, ကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်ဒီးလီၤကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်ဒီး
တၢ်ပဆၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်နဲၣ်ကျဲၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်မၤလိၤန့ၢ်တၢ်ကူၣ်
ဘၣ်ကူၣ်သ့, တၢ်န့ၣ်လီၤဆူတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အပူၤ, ဒီးသရၣ်/သရၣ်မုၢ်, ကိၣ်ဖိနီၢ်
ဂံၢ်နီၢ်ဒူးသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကီၢ်စၢ်ဖျိၣ်မ့တမ့ၢ်ကီၢ်စဲၣ်/ကီၢ်ခိၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
ကထုးထီၣ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့-တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ

၂၀၀၈ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢသဲစးခိၣ်သ့ၣ်

အဆၢဖိၣ်ဖိၣ်

ထံဖိကီၢ်ဖိခဲလၢၣ်ဒ်ကီၢ်စၢဖိၣ်ပၢ်လီၤယၢ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့သန့အသိး-

(က)အိၣ်ဒီးခွဲးယၢ်လၢကမၤလိတၢ်

(ခ)ဒ်ကီၢ်စၢဖိၣ်ပၢ်လီၤယၢ်တၢ်ဘျၢလၢကဘၣ်မၤလိန့ၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အသိးတမၤလိတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

အဆၢ-ဇုပှၤဂ့ၢ်ဝီအသန့ၣ်

(က)ကူၣ်သ့လံာ်သိၣ်ညိၣ်မိၢ်ပှၤ,လံာ်ညိၣ်သိၣ်တၢ်,တၢ်သိၣ်လိအကျိၤအကျဲ,တၢ်ယုသ့ၣ်ညါ,တၢ်ပၢ်လီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲတဖၣ်,တၢ်တိာ်ကျဲတဖၣ်ဒီးတၢ်အပတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်

(ခ)ဖှၣ်စိမိၤ,ခိလုၣ်ကွီ,ကွီဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ပတီၢ်ထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

(ဂ)တၢ်ဒီးစဲးလၢဘၣ်တၢ်ပၢ်လီၤအီၤလၢကီၢ်စၢဖိၣ်ပဒိၣ်

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့-တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီၤကရၢ

ဂံၢ်ခိၣ်ထံးသဲးခိၣ်သ့ၣ်လၢတၢ်ဘျီဘၣ်က့ၤအီၤတဖၣ်ဖဲ ၂၀၁၅

တၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်က့ၤဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ကိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အခွဲးလၢကဘၣ်တၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်က့ၤအီၤဒ်ကီၢ်စၢဖျိၣ်ကွဲးပၤလီၤသဲးတၢ်ဘျီအသိးန့ၣ်လီၤ.

ကလုာ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့သဲးတၢ်ဘျီ(၂၀၁၄,ဘျီခိၣ်သဲးနီၣ်ဂံၢ်၄၁)အဆၢဒိၣ်၃တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပှၤတဖၣ်

တၢ်ပၤလီၤက့ၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်က့ၤလီၤဆီလၢတၢ်ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်ကူၣ်သ့ပှၤမၤတၢ်ဖိခဲလၢၣ်အကံၢ်အစီဒီးအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မူကံၢ်စီအတီပတီၢ်တဖၣ်,ဒီးဖဲအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒီးသကဲးပဝးလၢအဂ့ၤအခါန့ၣ်တၢ်ကဒုးလိၣ်ထီၣ်ဖးထီၣ်ဝဲတၢ်ထုးစ့ၤလီၤလီၢ်ခါၣ်သးအတၢ်ဖိၣ်ပျံၤသန့ဘၣ်ဆၣ်ကဒိးသန့ထီၣ်အသးလၢအဝဲသ့ၣ်အကံၢ်အစီဂ့ၢ်ထီၣ်ဝဲလၢကမၤတၢ်ဆၢဝဲၣ်ဒီးတၢ်သ့ဟံးန့ၢ်မူဒါတဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့-တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ

ကီၢ်ပယီၤပုၤပုၤခဲလၢၢ်ပၢ်ယုၣ်သ့ဝဲလၢ
 တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့သနူတခါယီၤအဂီၢ်လိၣ်ဝဲလၢတၢ်ကထိၣ်ယူ
 မၤဘၣ်ဂီၢ်ဝဲတၢ်အိၣ်လီၤဆိတဖၣ်ခိဖျိ
 နီၢ်ကစၢ်အခိၣ်တယၣ်ကျိၣ်တၢ်ကတိၤ,ဒီးကျိၣ်တၢ်ကတိၤခဲလၢၢ်ပၢ်ယုၣ်

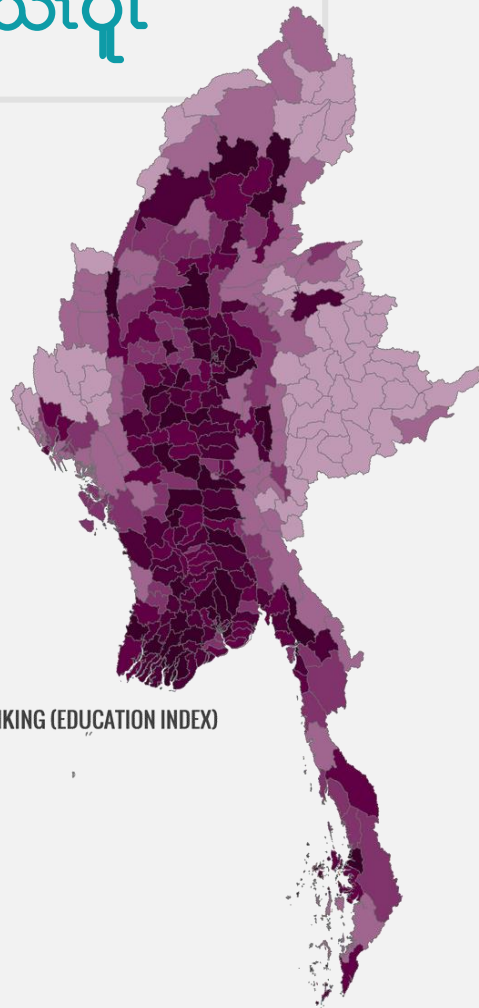
လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ပုၤလၢအဖိးမံဒီးထံကီၢ်တၢ်အိၣ်သးအတိၤ
 ပတီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ကပျဲဝဲကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်အပတီၢ်ကဟံအါထီၣ်မူဒါတၢ်မၤ
 တဖၣ်အဂီၢ်ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်ကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝီတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲတဖၣ်ကြးလၢ
 တၢ်ကွၢ်ကဒါမၤဂ့ၢ်ထီၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.

- မၤအါထီၣ်တၢ်နီၤလီၤခိၣ်သ့ကျိၣ်စ့
- ငှးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ထီၣ်ယုၣ်တၢ်တီၤပတီၢ်တုၤသိးထဲသိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်တဖၣ်
- တၢ်နီၤလီၤတၢ်လၢၢ်ဘူၣ်လၢၢ်စ့အတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲတဖၣ်,
 ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤလၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အဂီၢ်
 - တၢ်ပၢ်ပနီၣ်စ့မၤစၢၤဆံးအါတမံယီၤလၢကိၢ်ဖိတဂၤဒၣ်ဝဲစ့ၣ်စ့ၣ်လၢ
 ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်သ့တဖၣ်ပုၤ
 - ကီၢ်စၢဖျိပဒိၣ်,ဒီးကီၢ်စဲၣ်/ ကီၢ်ခိၣ်ပဒိၣ်ကဘၣ်တုၢ်လၢၢ်(၅၀)မ့းကယၤစ့ၣ်စ့ၣ်-
 ၅၀/၅၀

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢတၢ်အပၣ်ယုၣ်တၢ်ခဲလၢၢ်ခဲဆ့တၢ်ရဲ
 ဉ်တၢ်ကျဲအတၢ်မၤကျဲလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤတၢ်အလိၣ်ဘၣ်အ
 ကျါတမံမ့ၢ်ဝဲမၤလိဘၣ်တၢ်လၢနီၢ်ကစၢ်ကျိၣ်အဂီၢ်ထံးန့ၢ်လီၤ
 လၢအတခါမ့ၢ်ဝဲအခွဲးအယးအိၣ်လၢကဆိကါမၤလိဘၣ်တၢ်
 လၢကျိၣ်အါကျိၣ်န့ၢ်လီၤ,တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်တဘၣ်အိၣ်လၢ
 ထံကီၢ်တၢ်အိၣ်သးအပူၤလီၤ,တၢ်ကရၢကရိလၢမၤသကိးတၢ်
 ဘၣ်ယးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်အသန့ၢ်မ့ၢ်ဝဲ **Mon National
 Education Committee (MNEC)**
 န့ၢ်လီၤယအဝဲအိၣ်ဝဲလၢ **New Mon State Party**
 (NMSP)အဖိလၢန့ၢ်လီၤ.

- စးထီၣ်ဝဲ၁၉၉၅နံၣ်MNEC ကတဲၣ်ကတီၢ်ပၢ်စၢၤ
 တီၤဖုၣ်,တီၤခါးသး,တီၤထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ပတု
 ဉ်တၢ်လီၤကဝီၤတဖၣ်အပူၤဒီးလီၢ်ကဝီၤလၢအိၣ်တၢ်
 ပၤတၢ်ပြးခံကလုၢ်န့ၢ်လီၤ
- MNECယုၣ်ကျိၣ်စ့လၢကမျၢၢ်ဒီးထံဂၤကီၢ်ဂၤန့ၢ်လီၤ
- ပဒိၣ်လံၣ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်ဒီး MNEC
 လံၣ်ညိၣ်သိၣ်ဒိၣ်ပၣ်ဖျိသ့ဝဲလၢကိၢ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ လၢကီၢ်ပံၤယီၤပူၤ

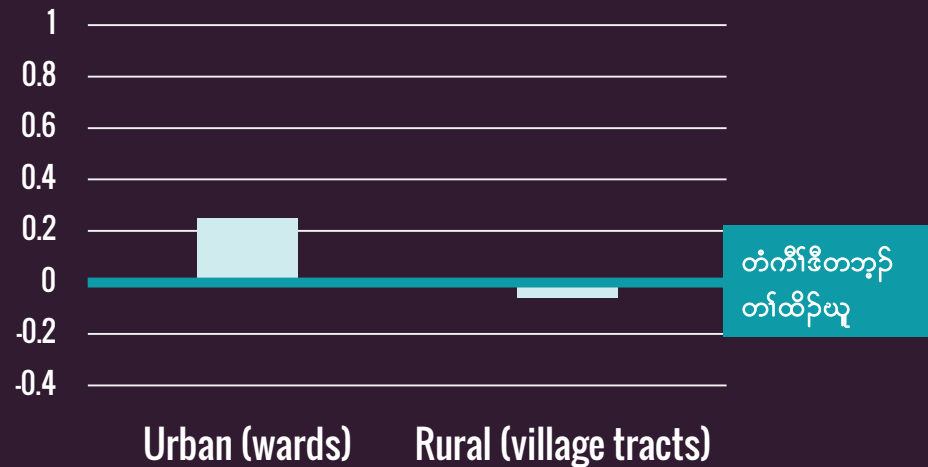
TOWNSHIP RANKING (EDUCATION INDEX)

- 1 - 55
- 56 - 110
- 111 - 165
- 166 - 220
- 221 - 275
- 276 - 330

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တၢ်ဒုးန့ၣ်နီၣ်ထီၣ်

- ဒ်ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤမၤပၢ်ဖျါအသိးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတီၤပတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤဆိၣ်ဒဲးန့ၣ်ကီၢ်ခိၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်အပူၤ.
- ယီၤခိၣ်ကီၢ်ခိၣ်အိၣ်ဒဲးန့ၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတီၤပတီၢ်ဖျၢၣ်တနီၤလၢထံကီၢ်အပူၤပိၣ်ထွဲထီၣ်အခံလၢရၢၢ်ခၢၣ်ဒီးကညီကီၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ကၤခွၢ်ဒီးန့ၣ်ပံၣ်တီၣ်ဒီးတကူၢ်အိၣ်ဒဲးန့ၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတီၤပတီၢ်ထီၣ်ကတၢၢ်တနီၤန့ၣ်လီၤ.
- ကီၢ်ဆၢၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤဝုၢ်ပူၤကဝီၤဒီးခိၣ်ခိၣ်န့ၣ်သဝီကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်တၢ်လီၤဆိသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒဲးန့ၣ်ဒီးပိၣ်ခွါဒီးပိၣ်မုၢ်အဘၢၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတီၤပတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်တၢ်လီၤဆိအိၣ်ဒဲးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်နီၤဖးခိၣ်ခိၣ်/ ဝုၣ်ခိၣ်ဖဲတထီၣ်ဘးဒဲးကီၢ်ဆၢၣ်အတီၤ

* Made up of: School enrolment, Primary school attainment, middle school attainment, literacy rate.

ပျော့ဝီတင်တိစာမေစာ-တင်သျှင်ထီဉ်ပျော့ဝီကရု

၂၀၀၈နံဉ်ဂံဉ်ခိဉ်ထံးသဲးတင်ဘျာခိဉ်သ့ဉ် အဆာဖိ-၉ပျော့ဝီသနာဉ်

- (က)ကလုဉ်တင်လိဉ်ခိဉ်လိဉ်ကွဲတဖဉ်
- (ခ)တင်မေစာဖိသ့ဉ်,သးစာ,ပိဉ်မုဉ်, ပျော့ဝီဂီတလါတပျဲ,သျှင်ကုသးပျာ တဖဉ်ဒီးပျလါဟံဉ်ဃီတအိဉ်တဖဉ်.
- (ဂ)တင်တိစာဒီးတင်သျှင်ထီဉ်ကွဲတင်အိဉ်မူ

၈.တင်ပာဆျာရဲဉ်ကျဲအသနာဉ်

- (က)တင်ဂုဉ်ဘဉ်ထွဲတင်ဂုဉ်ထီဉ်ပသီထီဉ်တဖဉ်
- (ခ)ခူဝုဉ်ဒီးဟံဉ်ဃီထီဉ်တင်ဂုဉ်ထီဉ်ပသီထီဉ်

ဂံဉ်ခိဉ်ထံးသဲးတင်ဘျာခိဉ်သ့ဉ်တင်ဘျာဘဉ်ကွဲအံဉ်ဖဲ ၂၀၁၅

၂.ဖဲဂံဉ်ခိဉ်ထံးတင်ဘျာခိဉ်သ့ဉ်ပျော့ဝီတင်ရဲဉ်လီဉ်ကျဲလီဉ်စရီ(၂) ကီဉ်စဲဉ်ဒီးကီဉ်ခိဉ်ဘဉ်ထွဲတင်ဒုးအိဉ်ထီဉ်သဲး

(က)တင်မေစာဖိသ့ဉ်,သးစာ,ပိဉ်မုဉ်,ပျော့ဝီဂီတလါတပျဲ,သျှင်ကုသးပျာ တဖဉ်ဒီးပျလံဉ်လူဉ်ကျဲအျါတဖဉ်ဖဲကီဉ်စဲဉ် ဒီးကီဉ်ခိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်အပူဉ်န့ဉ်တင်ဟ့ဉ်အခွဲးလါကဘဉ် တင်ရဲဉ်ကျဲမေအီဉ်ကီဉ်စဲဉ်ကွဲးဟံဉ်လီဉ်သဲးတင်ဘျာအသိးန့ဉ်လီဉ်.

(ခ)တင်တိစာမေစာဒီးတင်သျှင်ထီဉ်ကွဲတင်အိဉ်မူတင်ဂုဉ်တင်ဝီသ့ဉ်တဖဉ် အံဉ်ဖဲကီဉ်စဲဉ်ဒီးကီဉ်ခိဉ်အပူဉ်တင်ဟ့ဉ်ခွဲးလါက ဘဉ်တင်ရဲဉ်ကျဲမေအီဉ်ကီဉ်စဲဉ်ကွဲးဟံဉ်လီဉ်သဲးတင်ဘျာအသိးန့ဉ်လီဉ်.

ပျှော်ဝိတ်တိစာမေစာ-တင်သျှင်ထီၣ်ပျှော်ဝိကရု

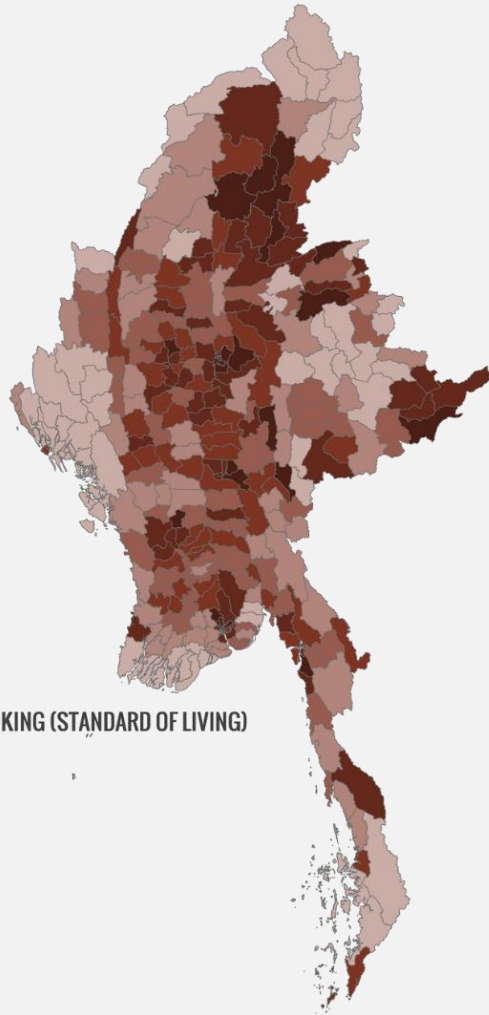
ထံကီၣ်လၢအဂျၢထီၣ်ပသီထီၣ်အဖျၢတဖၣ်အဂီၢ်တၢ်ဂျၢထီၣ်ပသီထီၣ်ဒီးတၢ်မၤစ့ၤလီၤဝဲတၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်အရ့ၤဒိၣ်ဝဲယုၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤစ့ၤလၢတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ခွဲၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အသိးန့ၣ်လီၤ.

လီၤအၣ်သးပဒိၣ်အိၣ်ဒီးမူၤဒါသန့ၣ်လၢကဂဲၤလိာ်ထီၣ်ယုၣ်ကီၣ်စဲၣ်ဒီးကီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အကံၢ်အစီၣ်သိးကရဲၣ်ကျဲၤမၤဝဲတၢ်ဂျၢထီၣ်ပသီထီၣ်ဒီးတၢ်မၤစ့ၤလီၤတၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်ခိၣ်ဖျိၣ်တၢ်နီၤလီၤတၢ်တူၢ်လၢာ်ဝဲတၢ်လၢာ်ဘူၣ်လၢာ်စ့ၤတၢ်ပၤဆ့ၤရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်အဂီၢ်အရ့ၤဒိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

ကီၣ်စဲၣ် ဒီးကီၣ်ခိၣ်အပဒိၣ်တဖၣ် ကပၣ်သျှင်ပၣ်ဒီးနၢ်ပၢၢ်ဝဲ ပျှော်ဝိတ်တိစာမေစာအတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီး ဟံန့ၢ်ဝဲကွၢ်ဂီၤအါမံၤသ့ဝဲဒ်လၢအံၤအသိးတဖၣ်-

- တၢ်မၤစ့ၤလၢဆူၣ်ပျၢလၢကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်စ့ၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်
- တၢ်မၤစ့ၤတၢ်သျှင်ထီၣ်ဘျီထီၣ်က့ၤတၢ်အိၣ်မူ လၢတၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ဂူၣ်ကတီၢ်, မ့တမ့ၢ် ခိၣ်ယၢၤန့ၣ်ဆၢၣ်ယိတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးထံဖိကီၢ်ဖိကမျၢ,ဒီးပျၢတူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်ဂီၢ်တၢ်တိစာမေစာ
- သန့ဖိလ်စံၣ်တဖၣ်လၢတၢ်မၤဂျၢထီၣ်ပသီထီၣ်ပျၢဖိယၢ်ဖိ
- တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဘၣ်ဃးတၢ်သျှင်လီၤဆီလီၤကမျၢဟံၣ်ယီ
- ပျၢအိၣ်ဘျးလၢမူၤဒါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်

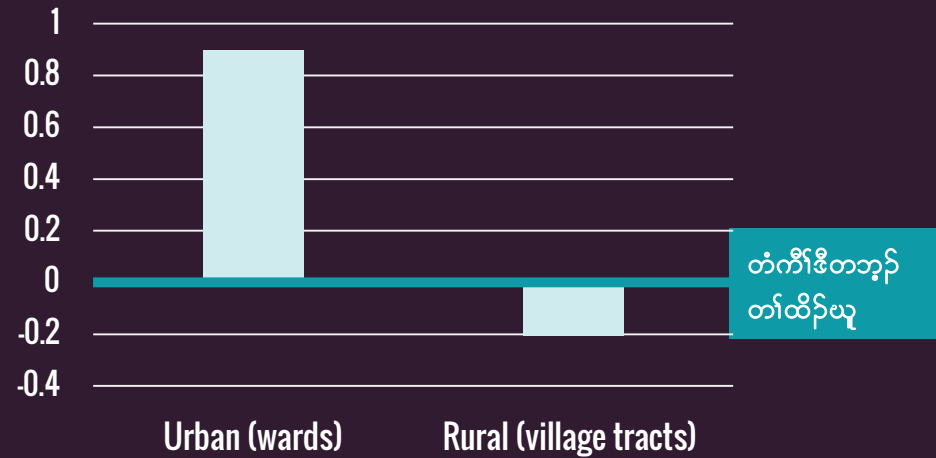
တၢ်အိၣ်မူအတၢ်ပတၢ်

တၢ်အိၣ်မူအတၢ်ပတၢ်(နီၣ်ထီၣ်ဒုးန့ၣ်)

- တၢ်အိၣ်မူအတၢ်ပတၢ်တဖၣ်(ဟံၣ်န့ၣ်ပီၤထၢအတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်ဒီး တၢ်အိၣ်သးတဖၣ်)ဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၣ်ကီၢ်ဆၣ် တဘျုးဒီးတဘျုးလီၤဆီလိာ်သးဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်.
- ခူဝ်ဒီးခိၣ်ခိၣ်ဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်ဖဲကီၢ်ပယီၤပူၤတၢ်အိၣ်မူအတၢ်ပတၢ်အတၢ်လီၤဆီလိာ်အိၣ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဒီးကြားလၢတၢ်ကဘၣ်ကွၢ်ဆိကမိာ်ဘၣ်ပးဒီးတၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်ဟံၣ်န့ၣ်ပီၤထၢ တၢ်အိၣ်သး,မၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်လၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်လီၤမ့ၣ်အုဒီးထံကဆိအဂီၢ်လိာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်နီၤဖးခိၣ်ခိၣ်/ ဝုၣ်ခိၣ်ဖဲတထီၣ်ဘးဒီးကီၢ်ဆၣ်အတၢ်

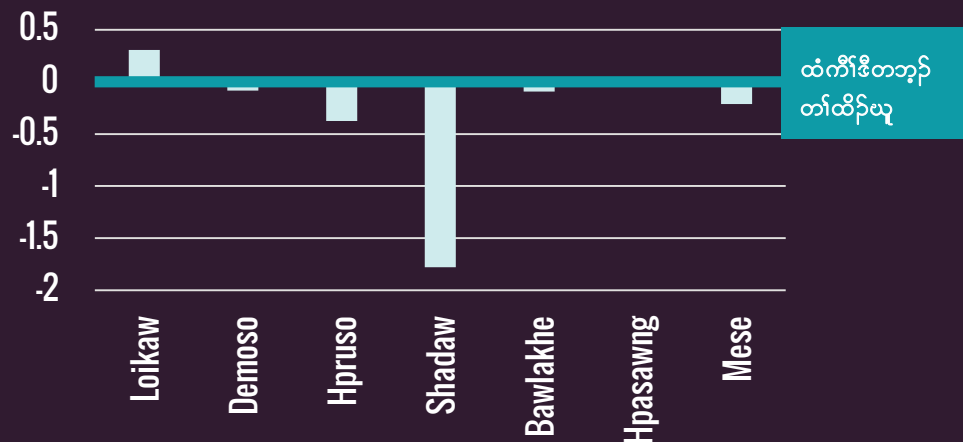
ကီၢ်ဆၢၣ်, ကရူၢ်, ဒီး ကဝီၤသ့ၣ် တဖၣ်အတၢ်ဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ် နီၣ်ထီၣ်ဒုးန့ၣ်

တၢ်မၤအါထီၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်နီၤလီၤပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ဖံးတၢ်
မၤသ့ၣ်တဖၣ်ဆူကီၢ်စဲၣ်အပတီၢ်န့ၣ်
မ့ၢ်ဝဲတၢ်အခွဲးအယၢ်လၢ
ကမၤဂ့ၤထီၣ်ထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်အတၢ်အိၣ်သး
ခီဖျိတၢ်ဖျိတၢ်ယၢ်ဒီးတၢ်လိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ဆၢၣ်ဒီးကီၢ်ဆၢၣ်အဒုတၢ်ဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်န့ၣ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ
တၢ်ဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်အတီၤပတီၢ်တဖၣ်အတၢ်လီၤဆိလိၣ်သးဒီး
ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအထီကတၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဒိ, ကယါကီၢ်စဲၣ်, လွဲၣ်ကီၣ်ကီၢ်ဆၢၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲဒီးတၢ်ဂ့ၤထီၣ်
ပသီထီၣ်အတီၤပတီၢ်ထီၣ်န့ၣ်ဒီးထံကီၢ်ဒိတဘ့ၣ်အတၢ်ထီၣ်ယု,
ဖဲလၢရၢတီကီၢ်ဆၢၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဒၣ်လၢထံကီၢ်အပူၤကီၢ်ဆၢၣ်အတၢ်
ဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်အစ့ၤကတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အကျါတဘ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

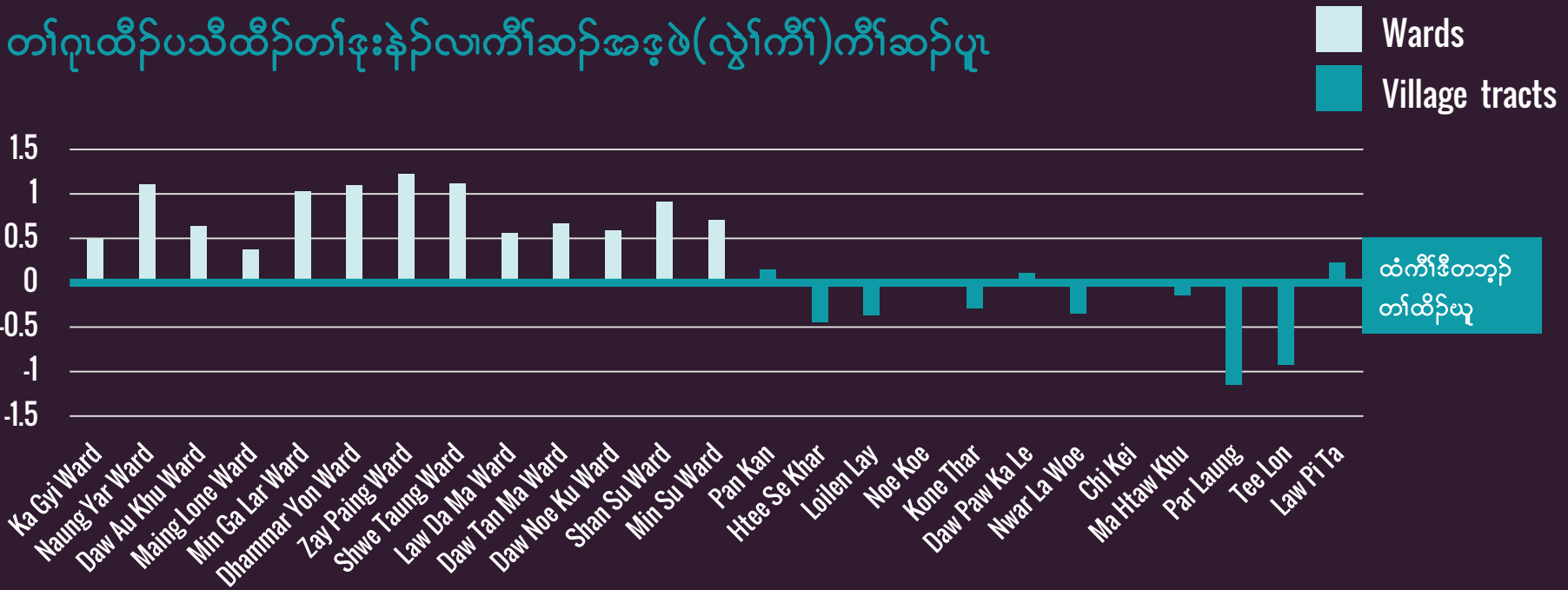
ကီၢ်ဆၢၣ်တၢ်ဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်အတၢ်ဒုးန့ၣ်အမး ဖဲကယါကီၢ်စဲၣ်

ကော်ဆပ်,ဒီးကော်ဆပ်အဒုကရူသုဂ်တဖဂ်တဂ်ဂုထိဂ်ပသီထိဂ်နီဂ်ထိဂ်ဒုးနဂ်

တဂ်မ့ကွာဂ်ကယါကော်ဖဲဂ် TDI အထိကတဂ်ကော်ဆပ်တဖဂ်န့ဂ်လွဲကိဂ်ကော်ဆပ်အပူဒုးနဂ်ဖျါဂ်ကဝီဒီးကရူအတဂ်လဲထိဂ်လဲထိအပတီလီဆီလိဂ်သးအိဂ်ဂ်န့ဂ်လီ.ပထံဂ်န့ဂ်လါဂူဂ်တဂ်လီဂ်န့ဂ်တဂ်လဲထိဂ်လဲထိအိဂ်အါန့ဒီးခိခိဂ်ဒုသဝီတဂ်လီဂ်သုဂ်တဖဂ်န့ဂ်လီ.

တဂ်ဂုထိဂ်ပသီထိဂ်တဂ်ဒုးနဂ်လါကော်ဆပ်အဒုဖဲ(လွဲကိဂ်)ကော်ဆပ်ပူ

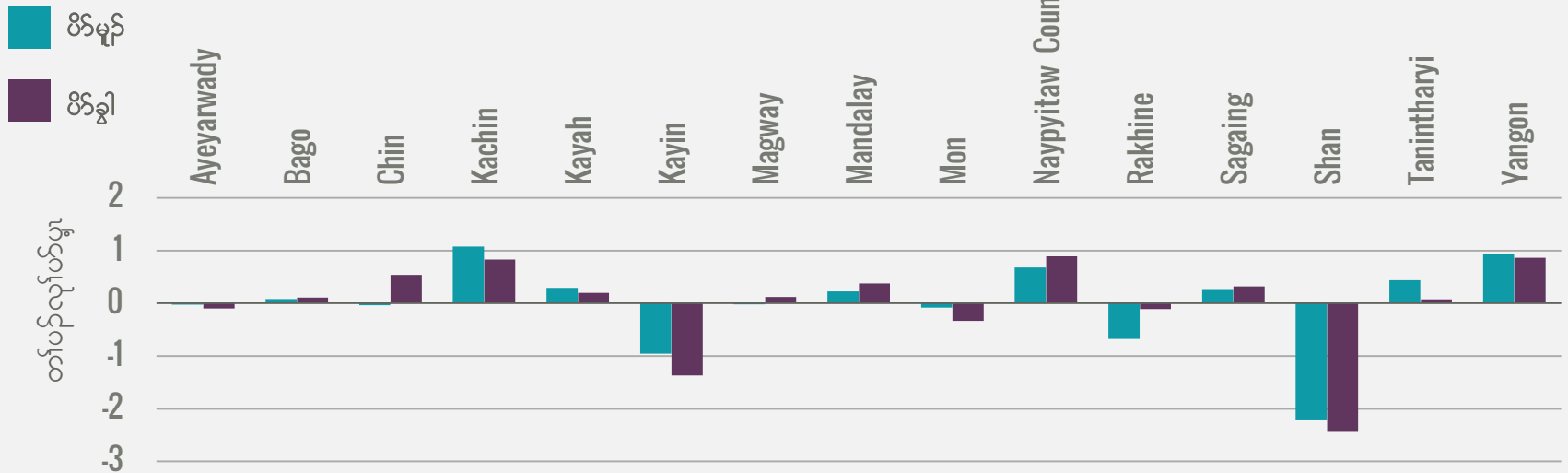

တၢ်ဒုးပၢ်ယုၢ်မုၢ်ခွၢ်ဂ့ၢ်ဝီလၢပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ်ကရၢအပူၤ

ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကျဲယုၤထၢတဖၣ်လၢတၢ်ပညိၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢမုၢ်ခွၢ်တၢ်တတုၤသိးထဲသိးတၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖၣ်ဒီးတၢ်ဒုးဆူၣ်ထီၣ်ဝဲပိၢ်မုၢ်ပိၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်အကံၢ်အစီၤ,လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲမုၢ်ခွၢ်တၢ်တတုၤသိးထဲသိးအိၣ်အါဝဲတၢ်လီၤတဖၣ်န့ၣ်သ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

- တၢ်ထီၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အတီၤပတီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖိလၢ်
- တၢ်န့ၣ်လီၤပၢ်ယုၢ်လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤအပူၤပိၢ်မုၢ်ဒီးပိၢ်ခွၢ်တၢ်တတုၤသိးထဲသိးသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်အါဝဲ-တၢ်နီၤလီၤကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်တတုၤသိးထဲသိးဘၣ်.

တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တၢ်ဒုးန့ၣ်(ပိၢ်ခွၢ်ဒီးပိၢ်မုၢ်)

တၢ်ဒုးပၢ်ယုၢ်မုၢ်ခွၢ်ဂ့ၢ်ဝီလၢပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢ်ကရၢအပူၤ

ဖဲတၢ်ဂ့ၢ်ကွဲးစးသ့ၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရၢလၢပဒိၣ်ကိးပတီၢ်ဒီး(ကီၢ်စၢဖျိၣ်,ကီၢ်စဲၣ်/ကီၢ်ခိၣ်ဒိးလီၢ်ကဝီပဒိၣ်အပတီၢ်)သ့ၣ်တဖၣ်အပူၤမုၢ်ခွၢ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်တုၤသိးထဲသိးတၢ်ပညိၣ်တဖၣ်ဒီးမုၢ်ခွၢ်ဂ့ၢ်ဝီစ့တီၢ်ကျဲတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်တၢ်ဖၢန့ၣ်ဆိကမိၢ်ယုၢ်အီၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

- အဒိ-ခိဖျိတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့,တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့,ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်တိစၢမၤစၢတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်.

ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢလၢအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လီၤဆီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ပညိၣ်ဆိၣ်ထွဲဝဲတၢ်ဂ့ၢ်လၢလၢ်သ့-

- တၢ်ထူစံၣ်မၤဝဲဒီးဘုၣ်ဖီၣ်မၤညၣ်လၢပိၢ်မုၢ်တဖၣ်ဂီၢ်တၢ်မၤလိတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲတဖၣ်
- ပိၢ်မုၢ်ဖျိးစိလၢမုၢ်ကျိၣ်ဝဲကွၢ်တဖၣ်အဂီၢ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲတဖၣ်

တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကီၢ်ပယီၤအခိသ့ၣ်ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၣ်အိၣ်ယုၢ်ဝဲဒီးတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ပညိၣ်ဆိၣ်ထွဲမုၢ်ခွၢ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်တုၤသိးထဲသိးတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

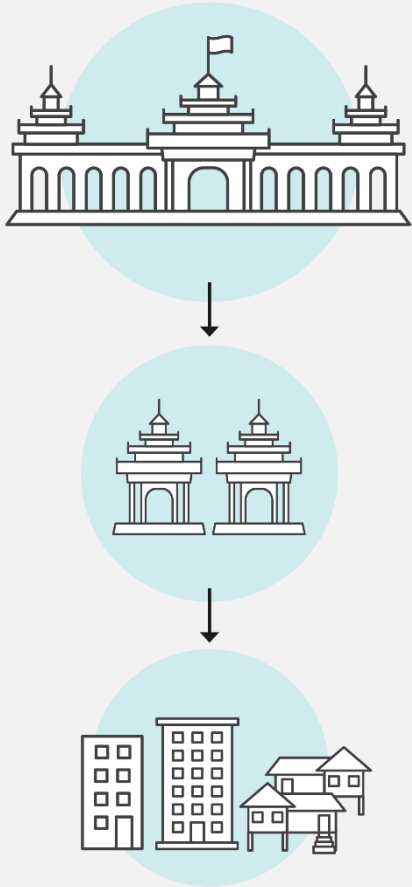
တၢ်ဂၤလိ

အပတီၢ် ၁ ကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်မၤလိ(စလဲး)တဖၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီကရူၢ်ကရၢ (တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့,တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့,ပှၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်တိစၢမၤစၢတဖၣ်)

အပတီၢ် ၂ **ကရူၢ်တၢ်တၢ်ပီၣ်တဲသကိး(၁၅မံးနံး)**
တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပှၤဂ့ၢ်ဝီအကရူၢ်ကရၢအပူၤကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်တဖၣ်မူဒါတၢ်ဖံးတၢ်မၤကြၢမ့ၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်.
ကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝီတၢ်ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ်ဆိၣ်ထွဲအဝဲသ့ၣ်အမူဒါတၢ်ဖံးတၢ်မၤသ့မနုၤတဖၣ်လဲၣ်.

အပတီၢ် ၃ **ကရူၢ်တၢ်ပၢ်ဖျါ(၁၀မံးနံး)**
ကဃုထၢထီၣ်န့ၢ်ပှၤတဂၤလၢကရူၢ်အကျါလၢကပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်အဂီၢ်

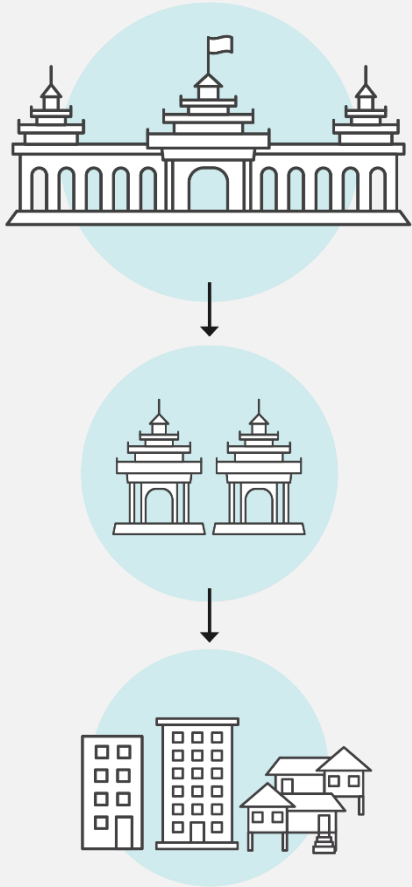
တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆိလီၤလီၤကဝီၤပဒိၣ်

ဘၣ်ဃးဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤမူဒါ,တၢ်ဟံၣ်ဃုာ်ဟံၣ်ဂီၢ်,ဒီးတၢ်ဟံးမုဟံးဒါသ့ၣ်တဖၣ်လၢလီၤကဝီၤ အတၢ်ပတၢ်ပြးအသနုလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအခိၣ်သ့ၣ် တခါန့ၣ်လီၤ.ဆၢကတီၢ်ခဲအံၤကီၢ်ပယီၤအိၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးလီၤကဝီၤတၢ်ပအုၣ်ရဲၣ်ကျဲၤတဖၣ် ဘၣ်ဆၣ်လီၤကဝီၤအပဒိၣ်တအိၣ်ဝဲဒၣ်ဘၣ်.

- လီၤကဝီၤပတၢ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပဒိၣ်သၢဖုတဖုလိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.အါဒၣ်တက့ၢ်ဖဲၣ်ဒေရၣ် ထံကီၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးလီၤကဝီၤအပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်ထုးစ့ၤလီၤလီၤခါၣ်သးအတၢ်ဖိၣ်ဃံးဒီးဟ့ၣ်ဝဲတၢ်မတၢ်ဆၢတၢ်လၢလီၤကဝီၤပတၢ်အပူၤန့ၣ် ဒ်ကံၢ်ဂီၤတခါအသိးမ့ၢ်တၢ်မအုၣ်ထီၣ်ဝဲကံၢ်စိတခါလၢကခိဆၢက့ၤဝဲ တၢ်အိၣ်လီၤဆိဒီးဟံၣ်ကဝီၤတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.လီၤကဝီၤပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီကရူၢ်ကရၢဒီးတၢ်ဆဲးကျိးဘူးဘူးတံၢ်တံၢ်ဒီးထံဖိ ကီၢ်ဖိကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကရၢကရိလၢအကါဒိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ပဒိၣ်သၢပတၢ်သနုတခါန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်အခွဲးအယၢ်လၢတၢ်ဘျီဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤတၢ်မၤ တၢ်ဆၢတၢ်လၢပဒိၣ်အပတၢ်တဖၣ်ဘၣ်ထွဲတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်မၤစၢၤ,ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်သ့ၣ် ထီၣ်ဘျီထီၣ်လၢတၢ်လိၣ်ဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်နီၤလီၤတၢ်အိၣ်ယၢၤတဖၣ်လီၤလီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီၣ်လီၤလီၤကဝီၤပဒိၣ်

ပဒိၣ်သၢပတီၢ်သန့တခါန့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်အိၣ်ဆၢထၢၣ်လီၤဆီၣ်လၢကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ် အကျိၣ်အကျဲတဖၣ်လၢလီၤကဝီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

- လၢထံကီၢ်အဂၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤကဝီၤပဒိၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်မၤစၢအိၣ်ကျိၣ်စ့ ခိဖျိတၢ်စုလီၢ်ခိခိၣ်အခိအသ့တဖၣ်အမဲၣ်ညါတၢ်ဆျၢခိကျိၣ်စ့လၢကီၢ်စဲၣ်ဆူလီၢ်ကဝီၤ, န့ၣ်အသိးတၢ်ဆျၢခိကျိၣ်စ့လၢကီၢ်စဲၣ်ဆူလီၢ်ကဝီၤပဒိၣ်တၢ်ဆီၣ်ထွဲမၤစၢအိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- တၢ်လီၢ်တနီၤနီၤန့ၣ်လီၤကဝီၤပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ခိတၢ်သ့ၣ်လၢပှၤ နီၢ်တဂၤစ့တၢ်ဟဲန့ၣ်, ဒီးခိၣ်တယၢ်တၢ်ဆါတၢ်ပှၤအခိအသ့/တၢ်ခိတၢ်သ့အဂၤတဖၣ်.
- တၢ်ထုးစ့လီၤလီၢ်ခၢၣ်သးတၢ်ဖိၣ်ပံးဒ်အိၣ်အါထီၣ်ဒီးလီၤကဝီၤအပတီၢ်တၢ် ထီၣ်ယူတၢ်တီၤပတီၢ်တူၤသိးထဲသိးလိၣ်အါထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဒီးန့ၣ်အါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်အဂီၢ်ဝံသးစ့ၤကွၢ်တၢ်မၤလိလံာ်ဘၣ်ပးတၢ်သ့ၣ် ထီၣ်လီၤကဝီၤပဒိၣ်တက့ၢ်.

တၢ်စၢဖှိၣ်က့ၤ နီၣ်ဝံၣ်ခံ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ သ့ၣ်တဖၣ်

- ကီၢ်စဲၣ်ပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဒံၣ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘျၢသဲစးခိၣ်သ့ၣ်က့ၤပၢ်လီၤန့ၢ်ဝဲကျိၣ်စ့တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မူၤတၢ်မၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လဲၢ်န့ၢ်ဒိၣ်န့ၢ်ဒီးကီၢ်စဲၣ်ကဘၣ်ဟံမူၤတၢ်ထဲတခါဇိၤလၢတၢ်နီၤလီၤန့ၢ်အိၤဘျိၣ်ဒိၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤတဖၣ်န့ၢ်လီၤ.
- လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဒီးတ့ၤက့ၤမ့ၢ်က့ၤဘိသ့ၣ်တဖၣ်အမဲၣ်ညါ, ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်အပဒိၣ်အမူၤအါသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်ကြးမၤအါထီၣ်လၢတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ပုၤဂ့ၢ်ဝိကရၢလၢတၢ်ယူၤပီၤလိာ်သးအဂီၢ်ဒီးမၤဒိၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ.
- ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢထံဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အတၢ်လိၣ်ဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အဖီခိၣ်လီၢ်ကဝီၤကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝိတၢ်ဆ့ၢ်တဖၣ်ဒီးတၢ်ပၤဆ့ၢ်ရဲၣ်က့ၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢတၢ်ကဇးအိၣ်အကံၢ်အဂီၢ်အဂီၢ်လီၢ်ကဝီၤတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်အတၢ်အုၣ်သးအဖီအတဲာ်လၢအိၣ်ဝဲတဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအလၢအပွဲၤန့ၢ်လီၤ.
- “ကျိၣ်စ့ဂ့ၢ်ဝိတၢ်ဘၣ်ထွဲပဒိၣ်အဖွဲပူၤတဖၣ်အဘၣ်စၢ” ကြးဒိဘၣ်ကဒါက့ၤ “ခွဲးယၢ်တုၤသိးထဲသိးဒီးတၢ်မၤကဲထီၣ်လိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်ဖိတၢ်တဖၣ်” လၢဖဲၣ်ဒရၢၣ်ဒိတဲာ်က့ၢ်ဂီၤတခါအပူၤန့ၢ်လီၤ.
- တၢ်သုးထီၣ်ထီၣ်ကီၢ်စဲၣ်ဒီးကီၢ်ခိၣ်အပဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အမူၤလၢဘၣ်ထွဲတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢကမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအမ့ၢ်, တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့တၢ်မၤစၢတဖၣ်န့ၢ်ဒ်သိးကယူၤပီၤလိာ်သးဒီးမူၤတၢ်မၤလၢကဘၣ်ဟံအါထီၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တၢ်ဆ့ၢ်ကျိၣ်စ့ဟဲန့ၢ်တဖၣ်ကလိၣ်ဝဲဒ်န့ၢ်လီၤ.